

Hawliau dinasyddion yr UE yng Nghymru

Yr hawl i dai

Mae'r daflen ffeithiau hon yn cynnwys crynodeb byr o hawliau dinasyddion yr UE mewn perthynas â thai. Yn y daflen ffeithiau hon, mae 'dinasyddion yr UE' yn cynnwys dinasyddion aelod-wladwriaethau'r UE, yn ogystal â dinasyddion gwladwriaethau'r Ardal Economaidd Ewropeaidd (Norwy, Gwlad yr Iâ a Liechtenstein), a dinasyddion y Swistir.

Ymhellach, mae'r daflen ffeithiau hon yn ymdrin â hawliau aelodau teuluol nad ydynt yn ddinasyddion yr UE eu hunain, lle mae eu hawl i fyw yn y DU yn deillio o'u perthynas â dinesydd yr UE.*

Yn dilyn ymadawiad y DU o'r Undeb Ewropeaidd (**Brexit**), mae hawliau dinasyddion yr UE yng Nghymru wedi newid mewn rhai ffyrdd pwysig.

Rhaid oedd i ddinasyddion yr UE ac aelodau o'u teulu a oedd yn byw yn y DU ar 31 Rhagfyr 2020, ac a oedd yn dymuno aros yng Nghymru, gyflwyno cais i'r **Cynllun Preswyllo'n Sefydlog i Ddinasyddion yr UE (EUSS)** cyn 30 Mehefin 2021, naill ai am Statws Preswyllydd Sefydlog (caniatâd amhenodol i aros) neu **Statws Preswyllydd Cyn-sefydlog** (caniatâd i aros am 5 mlynedd).

Nid oedd yn rhaid i ddinasyddion Iwerddon a chanddynt ganiatâd amhenodol i aros gyflwyno cais o'r fath. Yn achos dinasyddion yr UE ac aelodau o'u teulu na wnaethant gyflwyno cais i'r EUSS cyn y dyddiad cau (sef 30 Mehefin 2021), nid oes ganddynt hawl i aros yn y DU ar ôl 1 Gorffennaf 2021 a dylent geisio cyngor cyfreithiol ar frys os ydynt bellach yn dymuno aros yng Nghymru.

Ni all dinasyddion yr UE a gyrhaeddodd y DU am y tro cyntaf ar, neu ar ôl, 1 Ionawr 2021 gyflwyno cais am **Statws Preswyllydd Sefydlog** na **Statws Preswyllydd Cyn-sefydlog**. Maent yn cyrraedd fel Ymwelwyr Tymor Byr. Os dymunant aros yn hwy nag ymweliad byr o hyd at 6 mis, rhaid iddynt gyflwyno cais am **Fisa Tymor Hir** (er enghraifft, i astudio, neu i weithio, neu i ymuno ag aelod o'u teulu).

Yn achos aelodau o deulu dinasyddion yr UE nad ydynt yn dod o'r UE, dim ond os ydynt yn meddu eisoes ar drwydded deulu'r EUSS, trwydded deulu'r AEE a roddwyd gan y DU, neu gerdyn preswyllo biometrig a roddwyd gan y DU, y gallant ddod i'r DU ar ôl 1 Ionawr 2021.

A oes gan ddinasyddion yr UE hawl i brynu eiddo a bod yn berchen ar eiddo yng Nghymru?

Holl Ddinasyddion yr UE

Mae gan bawb yng Nghymru hawl i brynu eiddo a bod yn berchen ar eiddo.

Mae hawliau dinasyddion yr UE i brynu eiddo a bod yn berchen ar eiddo yr un fath â hawliau dinasyddion y DU, ac ni ddylai perchnogion eiddo, banciau na benthyccwyr morgeisi wahaniaethu yn erbyn dinasyddion yr UE ar sail eu dinasyddiaeth.

Fodd bynnag, os nad oes ganddynt ganiatâd i aros (fel Statws Preswyllydd Sefydlog neu Statws Preswyllydd Cyn-sefydlog, neu Fisa Tymor Hir), efallai y bydd dinasyddion yr UE yn wynebu rhai rhwystrau o ran trefnu i brynu eiddo a bod yn berchen ar eiddo. Er enghraifft, mae gan ddinasyddion yr UE hawl i agor cyfrif banc yn y DU, ond efallai y gofynnir iddynt gyflwyno mwy o wybodaeth i ategu eu cais na dinesydd y DU.

* Gall 'aelodau teuluol' gynnwys: eich priod neu eich partner sifil, eich plant, eich wyrion/wyresau a'ch gorwyrion/gorwyresau dan 21 oed, eich plant dibynol dros 21 oed, eich rhieni dibynol, eich teidiau a'ch neiniau dibynol, eich hen deidiau a'ch hen neiniau dibynol, a rhai partneriaid dibriod a pherthnasau dibynol eraill (pan fo'r Swyddfa Gartref wedi rhoi tystysgrif cofrestru 'aelod estynedig o'r teulu').

Os bydd dinesydd yr UE angen cael morgais i brynu eiddo, ac os nad oes ganddo ganiatâd i aros neu os mai caniatâd cyfyngedig i aros sydd ganddo (fel Statws Preswlydd Cyn-sefydlog neu Fisa Tymor Hir), efallai na fydd yn gymwys i gael rhai morgeisi, neu efallai y bydd benthycwyr morgeisi'n codi cyfradd uwch arno nag a godir ar ddinasyddion y DU.

A oes gan ddinasyddion yr UE hawl i rentu eiddo yng Nghymru?

Mae gan bawb yng Nghymru hawl i rentu eiddo. Mae hawliau dinasyddion yr UE i rentu eiddo gan landlord preifat neu gymdeithas dai yr un fath â hawliau dinasyddion y DU. Ni ddylai landlordiaid wahaniaethu yn erbyn dinasyddion yr UE ar sail eu dinasyddiaeth, ac nid oes ganddynt hawl i wrthod gosod eiddo i ddinasyddion yr UE ar sail eu statws mewnffudo. Os yw dinesydd yr UE yn destun rheolaeth fewnffudo, ni chaiff rentu gan landlord awdurdod lleol.

Nid yw cynllun Hawl i Rentu Llywodraeth y DU yn berthnasol yng Nghymru. Yn ôl y cynllun hwn, mae'n ofynnol i landlordiaid llety preifat yn Lloegr wirio statws mewnffudo pob tenant newydd.

A oes gan ddinasyddion yr UE hawl i gael mynediad at gymorth digartrefedd gan awdurdodau lleol yng Nghymru?

Mae rhai o ddinasyddion yr UE ac aelodau o'u teulu yng Nghymru yn gymwys i gyflwyno cais i'w hawdurdod lleol am gymorth digartrefedd. Os ydynt yn gymwys ac yn ddigartref, mae gan yr awdurdod lleol ddyletswydd i'w helpu (a) trwy dderbyn cais digartrefedd; (b) trwy ymchwilio i amgylchiadau'r cais; (c) trwy roi llety digartrefedd dros dro iddynt, os bydd angen.

Pe bai awdurdod lleol yn gwrthod rhoi cymorth digartrefedd i ddinesydd yr UE, dylai'r dinesydd dan sylw ofyn i'r awdurdod gyflwyno rheswm ysgrifenedig dros ei benderfyniad. Mae gan y dinesydd hawl i adolygu'r penderfyniad hwnnw, a dylai wneud hynny o fewn 21 diwrnod. Gallwch gael cyngor annibynnol i'ch helpu i wneud cais am adolygiad (gweler y ffynonellau isod). Efallai y bydd yr awdurdod lleol yn gofyn ichi dalu rhywfaint

o gostau eich llety digartrefedd dros dro. Os na allwch fforddio'r costau hyn, dylech geisio cyngor ynglŷn â herio'r awdurdod lleol. Nid yw'n ofynnol ichi fod ar fudd-daliadau er mwyn cael llety digartrefedd dros dro.

A oes gan ddinasyddion yr UE hawl i gael mynediad at gymorth digartrefedd gan awdurdodau lleol yng Nghymru?

Mae rhai o ddinasyddion yr UE ac aelodau o'u teulu yng Nghymru yn gymwys i gyflwyno cais i'w hawdurdod lleol am gymorth digartrefedd.

Os ydynt yn gymwys ac yn ddigartref, mae gan yr awdurdod lleol ddyletswydd i'w helpu (a) trwy dderbyn cais digartrefedd; (b) trwy ymchwilio i amgylchiadau'r cais; (c) trwy roi llety digartrefedd dros dro iddynt, os bydd angen.

Pe bai awdurdod lleol yn gwrthod rhoi cymorth digartrefedd i ddinesydd yr UE, dylai'r dinesydd dan sylw ofyn i'r awdurdod gyflwyno rheswm ysgrifenedig dros ei benderfyniad. Mae gan ddinasyddion yr UE hawl i adolygu'r penderfyniad hwnnw, a dylent wneud hynny o fewn 21 diwrnod.

Gall dinasyddion yr UE gael cyngor annibynnol i'w helpu i wneud cais am adolygiad (gweler y ffynonellau isod).

Efallai y bydd yr awdurdod lleol yn gofyn i ddinasyddion yr UE dalu rhywfaint o gostau eu llety digartrefedd dros dro. Os na allant fforddio'r costau hyn, dylent geisio cyngor ynglŷn â herio'r awdurdod lleol. Nid yw'n ofynnol iddynt fod ar fudd-daliadau er mwyn cael llety digartrefedd dros dro.

Mae dinasyddion canlynol yr UE yn gymwys i gael cymorth digartrefedd:

Dinasyddion yr UE sydd â Statws Preswlydd Sefydlog

Os oes gan ddinesydd yr UE Statws Preswlydd Sefydlog, bydd yn bodloni'r prawf 'hawl i breswyllo' yn awtomatig. Bydd yn gymwys i gael cymorth digartrefedd yng Nghymru, cyn belled â'i fod yn preswyllo fel arfer yng Nghymru.

Dinasyddion yr UE sydd â Statws Preswlydd Cyn-sefydlog

Os oes gan ddinasydd yr UE Statws Preswlydd Cyn-sefydlog, rhaid iddo fodloni'r prawf 'hawl i breswyllo' er mwyn gweld a yw'n gymwys i gael cymorth digartrefedd. Yng Nghymru, efallai y bydd dinasydd yr UE yn gymwys os yw'n ceisio gwaith.

Dinasyddion yr UE a oedd yn preswyllo'n gyfreithlon yn y DU ar 31 Rhagfyr 2020 ac a gyflwynodd gais i'r EUSS cyn y dyddiad cau, sef 30 Mehefin 2021

Yn achos dinasyddion yr UE a gyflwynodd gais i'r EUSS cyn y dyddiad cau (sef 30 Mehefin 2021) ac sy'n disgwyl clywed y penderfyniad, byddant yn gymwys o hyd i gael cymorth digartrefedd hyd nes y cânt Statws Preswlydd Sefydlog neu Statws Preswlydd Cyn-sefydlog (neu tan na allant mwyach apelio yn erbyn penderfyniad i wrthod eu cais), cyn belled â'u bod yn dal i arfer hawliau'r cytuniad.

Nid yw dinasyddion canlynol yr UE yn gymwys i gael cymorth digartrefedd:

Dinasyddion yr UE a oedd yn preswyllo'n gyfreithlon yn y DU ar 31 Rhagfyr 2020 ac na chyflwynasant gais i'r EUSS cyn 30 Mehefin 2021

Dinasyddion yr UE a gyrhaeddodd am y tro cyntaf ar, neu ar ôl, 1 Ionawr 2021

Fodd bynnag, pe bai dinasyddion yr UE yn cael anhawster i gael gafael ar lety, dylent geisio cyngor arbenigol (gweler y ffynonellau gwybodaeth isod). Os nad ydynt yn siŵr beth yw eu hawliau o ran bod yn berchen ar eiddo neu rentu eiddo, neu o ran cael gafael ar gymorth digartrefedd, dylent geisio cyngor a chymorth.

Rhagor o gyngor a chymorth

Hawliau a chyfrifoldebau tenantiaid a sut i gyflwyno cais am dŷ:

www.llyw.cymru/tai

Shelter Cymru

08000 495 495 (mae'r llinellau ffôn ar gael rhwng 9.30am – 4.00pm, dydd Llun i ddydd Gwener)

<https://sheltercymru.org.uk/cy/>

Gwasanaeth Hawliau Dinasyddion yr UE, Cyngor ar Bopeth Cymru

0300 3309 059 rhwng 9am a 5pm, dydd Llun i ddydd Gwener

<https://www.citizensadvice.org.uk/cymraeg/>

Byw Heb Ofn – llinell gymorth Cymru ar gyfer cam-drin domestig

0808 80 10 800 ar gael 24 awr y dydd 7 diwrnod yr wythnos.

<https://gov.wales/live-fear-free/contact-live-fear-free>

Cwestiynau Cyffredin am Gyflogaeth Dinasyddion yr UE

Pwy sy'n gymwys i wneud cais am dŷ cyngor neu dŷ cymdeithas dai?

Mae cymhwysedd ar gyfer tŷ cyngor neu dŷ cymdeithas dai yn dibynnu ar eich cenedligrwydd, eich statws mewn fudo ac a ydych wedi bod yn byw dramor yn ddiweddar. Yng Nghymru, gall hefyd ddibynnu ar eich ymddygiad blaenorol.

Beth mae 'bod yn gymwys' yn ei olygu?

Ni all y cyngor neu'r gymdeithas dai eich rhoi ar y rhestr aros:

- os nad ydych yn gymwys, neu
- os ydych yn cael eich trin fel rhywun anghymwys oherwydd ymddygiad annerbyniol difrifol.

Mae'r rhan fwyaf o bobl sy'n byw yn y DU yn barhaol yn gymwys, ond mae rhai eithriadau.

Nid yw bod yn gymwys yn golygu eich bod yn sicr o gael cynnig lle. Mae'n golygu bod gennych hawl i gael eich ystyried ar gyfer cartref ac y byddwch yn mynd ar y rhestr aros. Mewn llawer o ardaloedd, does dim llawer o dai ar gael, felly yn aml rhaid aros yn hir iawn am gynnig, ac mae'n bosib' na fydd rhai pobl byth yn cael cynnig.

A fydd gofyn imi ddarparu tystiolaeth o'm Statws Preswlydd Sefydlog?

Os ydych wedi cael statws preswlydd sefydlog neu breswlydd cyn-sefydlog o dan y Cynllun Preswlyo'n Sefydlog i Ddinasyddion yr UE (EUSS) yna byddwch yn gymwys i wneud cais am dai cymdeithasol neu gymorth digartrefedd. Bydd angen ichi ddangos eich statws digidol pan fyddwch yn gwneud cais.

Rwyf wedi gwneud cais i'r Cynllun Preswlyo'n Sefydlog i Ddinasyddion yr UE cyn y dyddiad cau, 30 Mehefin 2021, ond heb gael penderfyniad eto

Dylech fod wedi cael tystysgrif ymgeisio sy'n profi'ch bod wedi gwneud cais dilys. Mae'n bosib' defnyddio'r dystiolaeth hon hyd nes y daw penderfyniad. (Llythyr sydd â rhif cyfeirnod arno yw'r dystysgrif ymgeisio – mae'n cael ei anfon fel arfer i'r cyfeiriad e-bost y gwnaethoch ei ddefnyddio ar gyfer eich cais.)